

INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH
LITTERATURER

NORMER VID NYÖVERSÄTTNING MELLAN NÄRLIGGANDE SPRÅK OCH KULTURER

En komparativ studie av Tove Ditlevsens roman *Gift*
i svensk förstaöversättning och nyöversättning

Nika Abiri

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	ÖU2206
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt 2020
Handledare:	Hans Landqvist
Examinator:	Magnus P. Ängsal

Sammandrag

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	ÖU2206
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt 2020
Handledare:	Hans Landqvist
Examinator:	Magnus P. Ängsal
Nyckelord:	Nyöversättning, the retranslation hypothesis, översättningsnormer, översättningsstrategier, översättningsvetenskap, översättning, kulturspecifika element, egennamn, Tove Ditlevsen, Ninni Holmqvist, Vanja Lantz, Gift

Denna studie har utförts i syfte att pröva hypotesen om nyöversättningar på ett material som har översatts mellan lingvistiskt och kulturellt närliggande språk genom att undersöka likheter och skillnader i fråga om översättarnas hantering av kulturspecifika element i Vanja Lantz förstaöversättning och Ninni Holmqvists nyöversättning av Tove Ditlevsens roman *Gift*. Hypotesen prövas genom att undersöka vilka översättningsstrategier som har använts vid översättning av egennamn för att i sin tur kunna avgöra vilka normer som har format respektive översättning. Egennamnen har undersökts med hjälp av en analysmodell baserad på Pedersens modell (2007). Analysen visar att båda översättarna är starkt källspråksorienterade vad gäller hantering av egennamn, men att förstaöversättningen uppvisar en aningen starkare tendens att använda målspråksorienterade strategier. Dock är skillnaderna mellan översättningarna så pass marginella att det varken går att verifiera eller falsifiera hypotesen. Denna uppsats bör betraktas som en pilotstudie för vidare studier av nyöversättningar mellan lingvistiskt och kulturellt närliggande språk.

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	1
1.1.	Bakgrund	1
1.2.	Syfte och frågeställningar.....	2
1.3.	Disposition	3
2.	Material	4
2.1.	Delmaterial	4
2.2.	Textproducenter.....	5
3.	Teoretisk bakgrund.....	6
3.1.	Käll- och målspråksorientering	6
3.2.	Normer och översättningar	8
3.3.	Förstaöversättningar och nyöversättningar.....	10
4.	Metod	12
4.1.	Kulturspecifika element	12
4.2.	Egennamn.....	14
4.3.	Identifiering, excerpering och kategorisering.....	15
4.4.	Översättningsstrategier	17
4.4.1.	Överföring	18
4.4.2.	Specificering.....	18
4.4.3.	Direkt översättning	19
4.4.4.	Generalisering	19
4.4.5.	Ersättning.....	19
4.4.6.	Utelämning.....	19
4.4.7.	Officiell ekvivalent.....	20
4.5.	Metodologiska överväganden.....	20
5.	Resultat.....	22
5.1.	Personnamn	22
5.2.	Platsnamn	27
5.3.	Namn på institutioner, organisationer och företag	31
5.4.	Namn på konstnärliga verk.....	34
5.5.	Resultatsammanfattning	37
6.	Diskussion	39
6.1.	Översättningsnormer	39
6.2.	Hypotesen om nyöversättningar	40
7.	Avslutning	42
	Referenslista.....	43

1. Inledning

Detta kapitel består av tre avsnitt. Inledningsvis presenteras studiens bakgrund i avsnitt 1.1. I avsnitt 1.2. redogör jag för studiens syfte och de frågeställningar som jag ämnar besvara i uppsatsens diskussionskapitel. I avsnitt 1.3. presenterar jag uppsatsens disposition.

1.1. Bakgrund

En central del av översättarens arbetsuppgift är problemlösning av olika slag. Ett återkommande översättningsproblem är hantering av namn, ord och begrepp vilkas innebörd eller laddning är villkorad av en kunskap och förståelse för källspråskulturen. Det kan exempelvis röra sig om referenser till främmande politiska system, skolsystem eller juridiska system. Hur översätter man exempelvis de amerikanska begreppen ”Super Tuesday”, ”sophomore year” och ”The Patriot Act” till svenska på bästa sätt?

Newmark menar att det är avståndet mellan käll- och målspråket som ger upphov till översättningsproblem vid hantering av *kulturspecifika element*:

Frequently where there is cultural focus, there is a translation problem due to the cultural 'gap' or 'distance' between the source and target languages. (Newmark 1988:94)

För att överföra kulturspecifika element till målspråket och dess kulturella kontext tar översättare till olika översättningsstrategier (se avsnitt 4.4). Problemen kan lösas på olika sätt med olika strategier, men oavsett översättarens intention har valet av strategi stor effekt på måltexten. Vilka strategier översättaren väljer beror på vilka översättningsnormer (se avsnitt 3.2) som är rådande vid översättningstillfället. Summan av valda strategier påverkar måltexten och huruvida den blir mer källspråksorienterad eller målspråksorienterad (se avsnitt 3.1).

Vissa litterära verk översätts en enda gång medan andra, främst klassiker, kan nyöversättas inte bara en, utan flera gånger. Enligt *The retranslation hypothesis* (hädanefter hypotesen om nyöversättningar, se avsnitt 3.3), tenderar nyöversättningar att vara mer källspråksnära än förstaöversättningar (Tegelberg 2011:79). Intressant nog har hypotesen hittills främst prövats i jämförelser mellan förstaöversättningar och nyöversättningar som har gjorts mellan språk som har större ”distans” sinsemellan, som Newmark uttrycker det. En rad svenska översättningsvetenskapliga examensarbeten på avancerad nivå har prövat hypotesen om

nyöversättningar på svenska översättningar av engelska källtexter, men även enstaka franska källtexter. Josefsson (2018) har undersökt Arthur Conan Doyles *A study in scarlet* i tre svenska översättningar, Tinnervall (2015) har undersökt tre svenska översättningar av Katherine Mansfields novell *The garden party* och Eriksson (2015) har undersökt fem svenska översättningar av H.P. Lovecrafts novell *The outsider*. Rosén (2013) har istället undersökt två svenska översättningar av Jeanne Cordeliers franska roman *La Dérobade*.

Dessutom har de översättningsvetenskapliga forskarna Koskinen och Paloposki (2004) prövat hypotesen på flera förstaöversättningar och nyöversättningar mellan engelska och finska, bland annat Lewis Carrols *Alice i underlandet* och *Tusen och en natt*. Jag har däremot inte kunnat hitta någon studie som har undersökt huruvida hypotesen kan verifieras även i fråga om översättningar mellan mer närliggande språk och kulturer, exempelvis två skandinaviska språk.

Frågan om avstånd mellan språk vid översättning av kulturspecifika element väcker frågor som rör hypotesen om nyöversättningar: gäller hypotesen även vid översättning av kulturspecifika element mellan närliggande språk, trots att det språkliga och kulturella avstånd som Newmark nämner ovan är väldigt litet? Under förutsättning att hypotesen kan verifieras bör detta innebära att översättarna av förstaöversättningar respektive nyöversättningar är benägna att använda olika översättningsstrategier när de stöter på samma problem i källtexten.

Det är alltså möjligt att nyöversättning mellan två närliggande språk och kulturer präglas av andra normer än de som är verksamma vid nyöversättning mellan två språk som är mer avlägsna från varandra, exempelvis engelska och svenska. Därför ska denna studie pröva hypotesen om nyöversättningar med utgångspunkt i en dansk källtext, dess svenska förstaöversättning och dess svenska nyöversättning.

1.2. Syfte och frågeställningar

Denna studies övergripande syfte är att pröva hypotesen om nyöversättningar på ett material som har översatts mellan lingvistiskt och kulturellt närliggande språk. Detta gör jag genom att undersöka likheter och skillnader i fråga om översättarnas hantering av kulturspecifika element, mer specifikt egennamn, i den svenska förstaöversättningen från 1973 och den svenska nyöversättningen från 2019 av den danska författaren Tove Ditlevsens roman *Gift* från 1971 och försöka identifiera de översättningsnormer som kan tänkas ha format de båda översättarnas arbete i deras respektive översättningar. För att identifiera översättningsnormerna analyserar

jag de översättningsstrategier som respektive översättare har använt och positionerar dem på en skala mellan stark källspråksorientering och stark målspråksorientering.

För att uppnå det angivna syftet har jag formulerat följande frågeställningar:

- Vilka översättningsstrategier har respektive översättare använt för att hantera egennamn?
- Hur förhåller sig förstaöversättningen respektive nyöversättningen till översättningsnormer?
- Kan hypotesen om nyöversättningar bekräftas gällande översättningar mellan två språk och kulturer som är så närliggande som svenska och danska?

1.3. Disposition

Denna uppsats inleds med detta avsnitt som presenterar bakgrund, syfte, frågeställningar samt uppsatsens disposition. I nästkommande avsnitt, material, redogör jag för det tredelade materialet och de centrala textproducenterna, det vill säga författaren, förstaöversättaren och nyöversättaren. Därefter följer teoriavsnittet i vilket jag presenterar relevant forskning om källspråks- och målspråksorientering, översättningsnormer och nyöversättningar. I metodavsnittet därefter behandlas kulturspecifika element och egennamn. Dessutom förklaras den aktuella analysmodellen samt excerperingsprocessen. Avsnittet som följer redogör för studiens kvalitativa och kvantitativa resultat. Därefter följer ett diskussionsavsnitt i vilket resultatet diskuteras med hjälp av teorin med utgångspunkt i forskningsfrågorna. I det sista avsnittet diskuteras möjlig vidare forskning.

2. Material

I detta kapitel presenterar jag studiens material. I avsnitt 2.1 redogör jag för det tredelade materialet som består av en dansk källtext och svenska två måltexter: en förstaöversättning och en nyöversättning. I avsnitt 2.2 ges även en kort presentation av författaren och de två översättarna, vilka tillsammans omtalas som textproducenter.

2.1. Delmaterial

Det första delmaterialet består av den danska källtexten, Tove Ditlevsens självbiografiska roman *Gift: Erindringer* som gavs ut av förlaget Gyldendal 1971. *Gift* är den sista delen i Ditlevsens berömda, självbiografiska svit som föregås av *Barndom* (1967) och *Ungdom* (1967), som även har publicerats i ett samlat verk under titeln *De tidlige forår* (1984). I *Gift* får läsaren följa Ditlevsen genom tre äktenskap, författarskap, moderskap, illegala aborter och missbruk. *Gift* var osedvanligt utlämnande för sin tid, och romanen väckte mycket förargelse hos danska läsare på sjuttioalet (Sveriges Radio 2020).

Det andra delmaterialet består av Vanja Lantz svenska översättning av *Gift* som gavs ut 1973 av Rabén & Sjögren – endast två år efter att den första danska utgåvan publicerades.

Det tredje delmaterialet består av Ninni Holmqvists nyöversättning som gavs ut 2019 av Natur & Kultur. Nyöversättningens omslag pryder förlagets sommarkatalog 2019, i vilken förlaget meddelar att ”[h]ennes [dvs. Ditlevsens] böcker återutges nu som moderna klassiker, och kommer bland annat på engelska hos Penguin Classics” (Natur & Kultur 2019:9).

Jag har valt att undersöka Tove Ditlevsens *Gift: Erindringer* då nyöversättningen är nytgiven (2019) och har gett författaren och verket en högaktuell status. Tidigt under 2020 sände Sveriges Radio en radiodokumentär om författaren, samt en radioföljetong i femton delar där skådespelaren Katarina Törnqvist läser Holmqvists nyöversättning av *Gift*. Trots att citatet ovan antyder att Ditlevsens verk har uppnått en klassikerstatus i samband med återutgivningen är nyöversättningen av *Gift* är något okonventionell då förlag oftast nyöversätter litteratur som redan har uppnått klassikerstatus (Koskinen & Paloposki 2010), ofta äldre verk som exempelvis Dostojevskijs *Brott och straff* eller James Joyces *Dublinbor*. Oavsett om Ditlevsen uppnått klassikerstatus i det svenska litteratursystemet eller inte är det intressant att notera att man sällan nyöversätter så pass modern litteratur.

2.2. Textproducenter

Tove Ditlevsen (1917–1976) anses vara en av 1900-talets främsta danska författare. Hennes position inom den danska litteraturen har jämförts med Kerstin Thorvalls (Lönnlöf 2019) och Sonja Åkessons (Ölmedal 2015) i svensk litteratur. Lönnlöf beskriver Ditlevsens författar- och kändisskap som någonting utöver det vanliga för det litterära Danmark och förklarar:

Hon valde ofta ämnen med sprängkraft, trivdes i medieljuset och framställde gärna sig själv i en mindre smickrande dager – tre faktorer som bidrog till att göra henne både kontroversiell och älskad. (Lönnlöf 2019)

Ditlevsens liv och författarskap är sammanflätade och svåra att skilja åt, eftersom alla hennes verk på något sätt tar inspiration från hennes eget dramatiska liv som bland annat innehöll fyra äktenskap som slutade i skilsmässa, flera förlossningar, aborter och missfall, missbruk av flera olika substanser och flera självmordsförsök. Ditlevsens starkaste lust i livet var skrivandet, och i en intervju beskrev hon relationen till författarskapet som följer: ”I varje människas liv måste det finnas någon sorts ordning och reda. För mig fungerade bara livet när jag satt vid skrivmaskinen” (Ågren 1998). Trots medias framställning av Ditlevsens person och hennes många skandalomsusade verk var hon en väldigt populär författare vars död sörjdes av allmänheten i Danmark (Sveriges Radio 2020B).

Vanja Lantz (1911–1992) översatte under sin karriär stora författarnamn som Agatha Christie och flera högprestigeförfattare, exempelvis Margaret Atwood, samt nobelpristagaren John Steinbeck (Håkansson & Alsén Eklöf u.å.). Lantz översatte från engelska till svenska, danska till svenska och norska till svenska. Hon blev anlitad av Rabén & Sjögren för att översätta sammanlagt fyra av Ditlevsens verk: *Gift*, *Tidigt på våren*, *Tove Ditlevsen om sig själv* och *Vilhelms rum*. 1988 vann Lantz Elsa Thulins översättarpris, och hon har tilldelats två stipendier av Sveriges Författarfond som belöning för litterär förtjänst. Lantz har även tillägnats en artikel i *Svenskt översättarlexikon* (Håkansson & Alsén Eklöf u.å.).

Ninni Holmqvist (född 1958) är verksam både som översättare och författare, och hon har vunnit Ludvig Nordström-priset 2010 och Sixten Heymans pris 2016 för sina författarinsatser (Norstedts). Utöver den aktuella översättningen av Ditlevsen har Holmqvist bland annat översatt Helle Helle, Vigdis Hjorth, Chigozie Obioma och Peter Høeg. Holmqvist översätter från engelska till svenska och danska till svenska.

3. Teoretisk bakgrund

I detta avsnitt presenteras översättningsvetenskaplig teori som är relevant för denna studie. I avsnitt 3.1 redogör jag för olika begrepp som har använts för att beskriva källspråksorientering respektive målspråksorientering. I avsnitt 3.2 diskuteras Tourys normteori. I avsnitt 3.3 lyfter jag avslutningsvis nyöversättningar och deras roll i översättningsvetenskapen.

3.1. Käll- och målspråksorientering

En av översättningsvetenskapens mest centrala diskussioner handlar om huruvida måltexten bör vara *källspråksorienterad*, det vill säga ligga nära källtexten, källspråket och källspråkskulturen, eller om den istället bör vara *målspråksorienterad*, det vill säga ligga nära målspråket och målspråkskulturen. Begreppen beskriver hur översättaren förhåller sig till källtexten och dess plats i målspråkskulturen. En källspråksorienterad översättning är syntaktiskt och stilistiskt nära källtexten, och har huvudsakligen producerats med strategier som inte gör ingrepp i texten för att bättre kunna integrera måltexten i målspråkskulturen. En målspråksorienterad översättning är tvärtom huvudsakligen producerad med hjälp av ingripande strategier som anpassar måltexten till målspråkskulturen (Lindqvist 2004:4).

Frågan om orientering av översättningar har lyfts av många teoretiker och har pågått under en lång tid, och därför florerar flera olika definitioner, termer och begrepp som beskriver skalan mellan källspråksorientering och målspråksorientering. Liksom Pedersen (2007:18) kommer jag i denna studie att använda begreppen *källspråksorientering* och *målspråksorientering* på grund av deras transparens. För att knyta an dessa begrepp till närliggande forskning redogör jag i detta avsnitt för tre forskares perspektiv på käll- och målspråksorientering: Toury, Venuti och Newmark. Tourys begrepp är centrala för denna studie då de knyter an till normteorin som behandlas i avsnitt 3.2. Jag anser att även Venutis begrepp är viktiga att inkludera i en sådan här redogörelse då hans begrepp har fått ett starkt genomslag inom översättningsvetenskapen, och de fyller en funktion som referenspunkt. Newmarks begrepp är relevanta dels på grund av de knyter an till hans forskning om kulturspecifika element (se avsnitt 4.1), dels på grund av att de också knyter an till ekvivalensbegreppet som har varit en central punkt i översättningsvetenskaplig forskning. Centrala begrepp från Toury, Venuti och Newmark presenteras i tabellen nedan:

Teoretiker	Källspråksorientering		Målspråksorientering	
	Svenska begrepp	Engelska begrepp	Svenska begrepp	Engelska begrepp
Toury	Adekvans	Adequacy	Acceptans	Acceptability
Venuti	Främmandegörning	Foreignization	Domesticering	Domestication
Newmark	Kommunikativ ekvivalens	Communicative equivalence	Semantisk ekvivalens	Semantic equivalence

TABELL 1. Aktuella centrala begrepp i Gideon Tourys, Lawrence Venutis och Peter Newmarks respektive teoribildningar.

Toury menar att en översättnings *adekvans* (adequacy) bestäms av förhållningssättet till källspråkets normer, och dess *acceptans* (acceptability) bestäms av förhållningssättet till målspråkets normer (Toury 1995:56–57). Toury ser inte begreppen som motpoler, utan snarare som två poler på en skala:

Although the discrepancy between realizations of the two in reality may vary greatly, they should be tackled in isolation, as they are different in *principle*. The two cultures involved in a translation event may thus show greater or smaller similarities, whether by sheer coincidence or as a result of a previous history of contacts between them. What they can never be is identical. The normal state of affairs is a degree of *incompatibility* between adequacy and acceptability, so that any attempt to get closer to the one would entail a distancing from the other. (Toury 2012:70, kursivering i originalet)

Tourys begrepp har bland annat kritiserats av Hermans (1999:76, refererad i Pedersen 2007:18), som menar att föreställningen om att kunna göra en adekvat översättning, det vill säga en perfekt kopia av källtexten fast på ett annat språk, är överklig. Dessutom anser Hermans att begreppen är missledande och väcker frågor om vem som avgör vad som är adekvat och acceptabelt. Hermans kritiserar alltså inte Tourys idé i sig utan den terminologi som används. Trots denna kritik har begreppen blivit vedertagna inom översättningsvetenskapen.

Till skillnad från Tourys begrepp, som formulerades i samband med resonemang om översättningsnormer, har Venutis begrepp *domesticerande* (domestication) och *främmandegörande* (foreignization) formulerats i samband med en diskussion om översättning och etik. Begreppen beskriver översättarens etiska förhållningssätt till främmande texter och kulturer (Venuti 1995:19). Ett domesticerande perspektiv anpassar måltextern efter målspråkliga

och målspråkskulturella normer medan ett främmandegörande perspektiv behåller källspråkliga och källspråkskulturella normer i måltexten (Venuti 1995:20–21).

Newmarks begrepp *kommunikativ översättning* (communicative translation) och *semantisk översättning* (semantic translation) är baserade på Nidas ekvivalensbegrepp (Munday 2016:71). Newmark (1981:39) definierar kommunikativ översättning som översättning med fokus på att producera en effekt hos läsaren som ligger så nära källtexten som möjligt. Semantisk översättning är istället översättning som fokuserar på att reproducera källtextens semantiska och syntaktiska strukturer så nära som målspråket tillåter.

Dessa olika uppsättningar av begrepp är alla sprungna ur olika översättningsvetenskapliga perspektiv som undersöker olika delar av översättningsprocessen, men de har gemensamt att de benämner samma grundläggande idé – att en måltext alltid måste förhålla sig till och placeras någonstans mellan både käll- och målspråket och dess tillhörande lingvistiska och kulturella normer. I diskussionskapitlet (6) kommer analysresultaten att diskuteras i relation till översättningsnormer (se avsnitt 3.2) och käll- och målspråksorientering.

3.2. Normer och översättningar

För att kunna undersöka och diskutera hur olika normer kan påverka valet av översättningsstrategier måste vi först definiera vad normer är och vilken relation de har till översättningsstrategier. Toury beskriver normbegreppet som:

[...] the translation of general values or ideas shared by a community – as to what would count as right or wrong, adequate or inadequate – into performance ‘instructions’ appropriate for and applicable to concrete situations. These ‘instructions’ specify what is prescribed and forbidden, as well as what is tolerated and permitted in a certain behavioural dimension [...]. (Toury, 2012: 63)

Toury uppfattar alltså normer som översättningen av allmänna värderingar som delas av en grupp till instruktioner om vilket uppförande som är passande för olika situationer. Toury (2012:292) menar även att normer styr en stor del av översättningsarbetet och de beslut som översättare fattar. Toury (2012:63) ser översättningsnormer som ett effektivt verktyg som inte är strategier i sig, utan som ger upphov till och formar översättningsstrategier. Denna studie vilar på idén om att rådande översättningsnormer är avgörande för vilka strategier översättarna använder i konkreta översättningsprocesser. Normer förändras, omförhandlas och utvecklas

med tiden, och det gäller även översättningsnormer. Alltså kan det som en gång rekommenderades eller var gångbart inom översättaryrket nu vara en förlegad praktik som inte längre används. Pedersen (2007:18) anser att fördelen med Tourys normteori är att den har ett holistiskt perspektiv på översättningsprocessen då den även tar hänsyn till att beslutet om *vad* som får översättas också är en viktig del av översättningsnormer.

Toury har identifierat tre olika normer som påverkar olika delar av översättningsprocessen och översättningsbeteende i stort: *den initiala normen* (the initial norm), *urvalsnormer*¹ (preliminary norms) och *operationella normer* (operational norms).

Den initiala normen är kopplad till översättarens individuella strategi och huruvida den är adekvans- eller acceptansorienterad (se avsnitt 3.1). Denna norm styr översättarens val av strategier och huruvida översättaren främst ska förhålla sig till källspråkets eller målspråkets normsystem. Dessa beslut avgör slutligen var måltexten kan placeras på en skala mellan stark källspråksorientering och stark målspråksorientering. Om översättaren är adekvansorienterad kommer översättningsprocessen att kantas av ansträngningar att spegla källtexten och de normer som befästs i både källtexten, källspråket och källspråkskulturen. Om översättaren istället är acceptansorienterad kommer målspråkets normer att reglera måltexten. (Toury 2012:79–82)

Urvalsnormer är relaterade till de beslut som styr val av vilka texttyper och texter som ska översättas från ett språk till ett annat vid en given tidpunkt (Toury 2012:82).

Den initiala normen tar uttryck i operationella normer som knyter an till och styr de beslut som fattas under själva översättningsprocessen. Operationella normer styr alltså mer explicit hur texten formuleras, exempelvis vad gäller utelämnningar och tillägg, syntaktiska strukturer och hantering av citat och dylikt (Toury 2012:82).

Pedersen har riktat kritik mot ordningen inom Tourys normteori: “To me, placing [preliminary] norms after the initial norm seems like putting the cart before the horse: surely you must first have a ST before you can decide how to translate it” (2007:18). Sådan kritik bemöts dock av Toury i den reviderade upplagan av *Descriptive Translation Studies – and beyond* (2012): “[...] one should take care not to read too much into the initiality of the initial norm”.

---

¹ Svensk översättning av begrepp hämtat från Yvonne Lindqvists *Översättning som social praktik* (2002)

Toury (2012:87–88) påpekar att det inte går att undersöka själva översättningsnormerna, utan att man istället antingen får undersöka det material som man utövat normerat översättningsbeteende på, det vill säga den litterära slutprodukten, eller aktörer som har deltagit i produktionskedjan. I denna studie kommer jag att rekonstruera översättningsnormer genom att göra en komparativ textanalys, då texterna är en direkt produkt av normerna. Axelsson (2016:41) påpekar att urvalsnormen främst påverkar förlagen i den litterära produktionskedjan medan de övriga två normerna påverkar översättarna. I denna studie kommer jag följaktligen att fokusera på den initiala normen och operationella normer. Översättningsstrategierna som är hämtade ur Pedersens modell (se avsnitt 4.4) kommer att representera de operationella normerna, och tillsammans kan dessa indikera vilken initial norm som har styrt översättarna i översättningsprocessen.

3.3. Förstaöversättningar och nyöversättningar

En nyöversättning innebär att ett tidigare översatt verk översätts igen. Enligt Koskinen och Paloposki (2010) är det ingen slump att forskning om nyöversättning oftast handlar om klassiker. De menar nämligen att nyöversättningar och litterär kanon är ömsesidigt beroende av varandra – nyöversättningar ger litterära verk klassikerstatus, och klassiker blir nyöversatta.

Koskinen och Paloposki (2010) förklarar att det främsta skälet till att ge ut en nyöversättning är att översättningen har åldrats. Tegelberg (2011:78–79) menar dock att grunden eller syftet bakom nyöversättningar inte alltid behöver vara föråldrade förstaöversättningar, utan det också kan vara en lust att belysa ett verk från nya perspektiv. Denna åsikt delar Tegelberg med Koskinen och Paloposki (2010) som påpekar att en ytterligare anledning till att man nyöversätter är att kunskapen om författaren, källtexten och kulturen har ökat sedan förstaöversättningen. Tegelberg (2011:80) framhåller dessutom nyöversättning kan vara särskilt angelägen från förlagens sida om tidigare översättningar har producerats i en tid då andra översättningsnormer och -ideal har varit rådande.

Tegelberg (2011:81) poängterar även att en viktig aspekt av nyöversättning är den enskilde översättaren och dennes preferenser. Översättare har egna ideal och är benägna att använda olika strategier, och detta sätter mer eller mindre tydliga spår i översättningarna. Tegelberg (2011:81–82) menar att en översättning som är starkt präglad av översättarens specifika stil kan

påkalla nyöversättning om strategierna som har använts avviker från rådande översättningsnormer.

Den grundläggande idén bakom hypotesen om nyöversättningar är att förstaöversättningar generellt är mer målspråksorienterade än nyöversättningar, som tenderar att vara mer källspråksorienterade. Gambier (1990:47 i Tegelberg 2011:79) menar att förstaöversättningar tenderar att släta ut källtextens speciella stilmarkörer, vara friare och mer anpassade till målspråskulturen, medan nyöversättningar tenderar att vara mer källspråksnära och fokuserade på litterära särdrag. Enligt Koskinen och Paloposki (2001:27) lade Bensimon och Berman grunden för hypotesen om nyöversättningar 1990 i den franska tidskriften *Palimpsestes* som ägnade ett temanummer åt nyöversättning. Därefter har forskning om nyöversättningar och därmed även hypotesen successivt utvecklats inom det översättningsvetenskapliga fältet.

Berman (1990:1–7 i Koskinen & Paloposki 2004:27) hävdar att en förstaöversättning aldrig kan hålla samma höga kvalitet som nyöversättningar på grund av att den är just en förstaöversättning. Detta beror enligt Berman på att översättare kan använda förstaöversättningar som stöd för att göra en mer högkvalitativ andraöversättning. Bensimon (1990:ix i Koskinen & Paloposki 2004:27) bidrog till hypotesen med sin syn på grundläggande skillnader mellan förstaöversättningar och nyöversättningar. Han menar att förstaöversättningar är ”neutraliseringar” av främmande litterära verk, och att de har syftet att introducera och integrera en kultur med en annan för att säkerställa ett positivt bemötande i målspråskulturen. Nyöversättningar behöver däremot inte introducera verket till kulturen eftersom det redan har gjorts, och därför kan de vidhålla ett visst kulturellt avstånd.

I detta avsnitt har jag redogjort för olika begrepp på källspråksorientering och målspråksorientering, Tourys normteori samt nyöversättningar. Denna teori kommer i kombination med resultatet i nästkommande avsnitt (5) att lägga grund för uppsatsens diskussionsavsnitt (6).

4. Metod

I detta avsnitt beskriver jag den metod jag använt mig av i studiens analys. Inledningsvis förklarar jag i avsnitt 4.1 hur jag har avgränsat begreppet *kulturspecifika element*. Därefter följer avsnitt 4.2 som behandlar översättning av egennamn. Avslutningsvis redogör jag i avsnitt 4.3 för analysmodellen som är baserad på Pedersens (2007) klassifikationsmodell av översättningsstrategier.

4.1. Kulturspecifika element

Newmark (1988:95) menar att kulturspecifika element är distinkta eftersom det är associerade till ett specifikt språk och därmed inte kan översättas bokstavligt. Därför måste kulturspecifika element hanteras mer varsamt än vissa andra element vid översättning. Av detta skäl kallar Pedersen (2007:90) dessa element för *krispunkter*². Dessa krispunkter fungerar som en katalysator för strategisk hantering av de aktuella elementen, det vill säga översättningsstrategier.

Pedersen definierar kulturspecifika element som följande³:

Extralinguistic Cultural Reference (ECR) is defined as reference that is attempted by means of any cultural⁴² linguistic expression⁴³, which refers to an extralinguistic entity⁴⁴ or process. The referent of the said expression may prototypically be assumed⁴⁵ to be identifiable to a relevant audience⁴⁶ as this referent is within the encyclopaedic knowledge of this audience. (Pedersen 2007:91)

---

⁴² In a very wide sense of the word, including e.g. geographical names.

⁴³ Regardless of word class, syntactic function or size.

⁴⁴ Including fictional ones.

⁴⁵ As implied in the speech situation.

⁴⁶ E.g. a TV programme's primary target audience.

---

² Svensk översättning av Pedersens engelska terminologi hämtad från Axelsson (2016:80).

³ Fotnoter i original.

Kulturspecifika element är alltså kulturella referenser som är kopplade till det aktuella språket och som är svåra att begripa eller känna till om man inte behärskar språket i fråga. Pedersen (2007:109) delar in kulturspecifika element i tolv olika kategorier⁴:

- 1) vikt- och måttenheter
- 2) egennamn, som delas in i:
  - i. personnamn
  - ii. geografiska namn
  - iii. namn på institutioner
  - iv. märkesnamn
- 3) professionella titlar
- 4) mat och dryck
- 5) litteratur
- 6) politik
- 7) underhållning
- 8) utbildning
- 9) sport
- 10) valuta
- 11) teknik
- 12) övrigt

Pedersen (2007:109–110) påpekar att det finns viss överlappning mellan dessa kategorier, men att de inte har tagits fram i syfte att skapa en vattentät klassificeringsmodell, utan för att kunna förklara översättningsmönster hos undertextare.

Axelsson (2016:80) har modifierat Pedersens omfattande indelning i sin studie efter sitt material och undersöker istället sex kategorier: 1) Titlar, tilltal och yrkesbeteckningar, 2) valuta- och myntenheter, 3) mått- och viktenheter, 4) litteratur och musik, 5) utbildning och 6) namn, indelade i i) personnamn, ii) geografiska namn, iii) smeknamn, öknamn och djurnamn, iv) kommersiella namn. Anledningen till att Axelsson (2016:80) har exkluderat vissa av Pedersens kategorier är främst att de inte är frekvent återkommande i hans material.

På grund av mitt materials karaktär har jag behövt göra ytterligare avgränsningar. Pedersen (2007: 96, 204, 259) menar att majoriteten av kulturspecifika element består av egennamn. Av

---

⁴ Egen översättning av Pedersens kategorier.

detta skäl kommer jag i denna studie endast att undersöka egennamn (se avsnitt 4.2). Denna avgränsning innebär att både Pedersens och Axelssons analysmodeller är för omfattande för mitt material. Däremot kommer jag att ta avstamp i Pedersens punkt 2 (*egennamn*) och Axelssons punkt 6 (*namn*) när jag formulerar de analyskategorier som jag kommer att utgå från när jag exciperar mitt material.

För att i största möjliga utsträckning inkludera det som *Svenska Akademiens grammatik – SAG* (1999) definierar som egennamn (se avsnitt 4.2) delar jag in egennamnen i mitt material i följande analyskategorier:

- 1) Personnamn (exempel: *Chet Baker, Heliga Birgitta, Bosse*)
- 2) Platsnamn (exempel: *Lesotho, Storstockholm, Surbrunnsgatan 21*)
- 3) Namn på institutioner, organisationer och företag (exempel: *Migrationsverket, Pandaklubben, Norstedts*)
- 4) Namn på konstnärliga verk (exempel: *Bröderna Karamazov, Månskenssonaten, Den döende dandyn*)

Materialet kommer att delas upp i kategorierna som anges ovan, och analysresultaten kommer att delas upp utifrån dessa kategorier.

4.2. Egennamn

Enligt Nord (2003:182) är det en vanlig uppfattning att egennamn aldrig översätts, men hon menar att det finns flera olika möjliga strategier som översättare kan använda sig av när det gäller hantering av egennamn. Egennamn är ord eller ordförbindelser som hänvisar till ”enskilda lokaliteter, personer eller saker (företeelser)” (Nyström 2013:11). Följande utdrag ur *Svenska Akademiens grammatik* förklarar vilka företeelser som brukar betecknas med egennamn:

Följande slag av referenter brukar få egennamn: personer, husdjur, farkoster, platser, byggnader, institutioner, sammanslutningar, företag, andliga produkter (egennamnet kallas då i allmänspråket ofta ”titel”), historiska händelser. (SAG 1999:117)

Till skillnad från substantiv, som har en kategoriserande funktion, hänvisar egennamn till ett individuellt och specifikt objekt, och egennamn kategoriseras i allt högre utsträckning som en

egen ordklass snarare än en subkategori av substantiv (Nyström 2013:11). Detta är på grund av att de i vissa fall följer substantivens beteendemönster (exempelvis vad gäller genitivböjning) och i vissa fall inte (exempelvis vad gäller numerus- och speciesböjning).

Det tycks vara svårt att dra en tydlig gräns mellan kulturspecifika element och egennamn. Liksom Pedersen anser Newmark (1981:70) att det är svårt att göra skillnad på egennamn och kulturspecifika referenser, eftersom båda refererar till människor, objekt och processer som är specifika för ett land eller en kultur.

Pedersen (2007:119) lyfter fram de översättningsstrategier som Hermans utarbetade för undersökning av översättning av egennamn. Hermans menar att det finns fyra möjliga sätt att översätta egennamn:

- Kopiering eller transkribering (jfr Överföring, avsnitt 4.4.1)
- Ersättning (jfr Ersättning, avsnitt 4.4.5)
- Översättning av namnens innebörd i så stor utsträckning som möjligt (jfr Direkt översättning, avsnitt 4.4.3)

Utöver dessa strategier påpekar Hermans även att det är möjligt att översätta ett egennamn genom att utesluta det ur måltexten (jfr Utelämning, avsnitt 4.4.6) och att ersätta ett egennamn med ett vanligt substantiv (jfr Generalisering, avsnitt 4.4.4) (Pedersen 2007:119). Dessa strategier finns representerade i Pedersens modell, som är mer omfattande eftersom Pedersen även undersöker andra kulturspecifika element än egennamn.

4.3. Identifiering, excerpering och kategorisering

Jag har identifierat och excerperat kulturspecifika element manuellt i det tredelade materialet genom att gå igenom hela källtexten och markera samtliga egennamn utifrån definitionerna nedan. Därefter har jag lokaliserat motsvarande översättningar i förstaöversättningen respektive nyöversättningen. Jag har endast excerperat första förekomsten av egennamnen, men om en variation förekommer räknar jag den som en ny analysenhet. Detta innebär att exempelvis *Viggo F.* och *Viggo F. Møller* räknas som två separata analysenheter även om de betecknar samma person, men de har endast excerperats en gång var trots att båda dyker upp flera gånger. Däremot räknar jag inte grundformen och genitivformen av ett egennamn som olika analysenheter. Detta innebär att *Carl* och *Carls* räknas som en enda enhet. De kulturspecifika

elementen fungerar som analysenheter som sedan kommer att klassificeras och undersökas närmare i analysen. Insamlingen har skett på ordnivå men jag kommer att redovisa resultaten i hela grafiska meningar. Detta beror på två överväganden. Dels vill jag presentera egennamnen i sin kontext, dels är det svårt att exempelvis illustrera strategin Utelämning på ordnivå.

Nedan beskriver jag hur jag avgränsat de olika kategorierna för att sedan kunna identifiera och exciperera dem.

I fråga om kategorin **personnamn** utgår jag från Axelssons definition, vilken är: ”att det skall vara ett vedertaget namn på en enskild, mänsklig individ” (Axelsson 2016:84). Jag inkluderar även namn på karaktärer ur litteratur, film och liknande i Axelssons definition. Till denna kategori räknar jag även binamn, dvs. smeknamn och öknamn (Andersson 2013:102–103.). Axelsson använder följande krav på denna kategori i sin studie: ”det finns två syntaktiska typer av binamn som uppfyller detta krav och det är binamn som används istället för ett officiellt namn och binamn som används tillsammans med eller istället för ett officiellt namn” (Axelsson 2016:84). I denna kategori har jag alltså slagit samman Axelssons båda kategorier 6.i. (personnamn) och 6.iii. (smeknamn, öknamn och djurnamn).

Kategorin som Axelsson och Pedersen kallar för *geografiska namn* kallar jag istället för **platsnamn**. Jag utgår från Axelssons definition, nämligen ”det namnforskarna kallar ortnamn, bebyggelsenamn, anläggningsnamn och naturnamn” (Axelsson 2016:84). Då ”broar, dammar, fabriker, parker, bryggor etc.” (Löfdahl 2013:72) räknas till anläggningsnamn anser jag att begreppet *geografiska namn* är för snävt och att *platsnamn* är mer passande. Denna kategori är hämtad från Axelssons kategori 6.ii (geografiska namn).

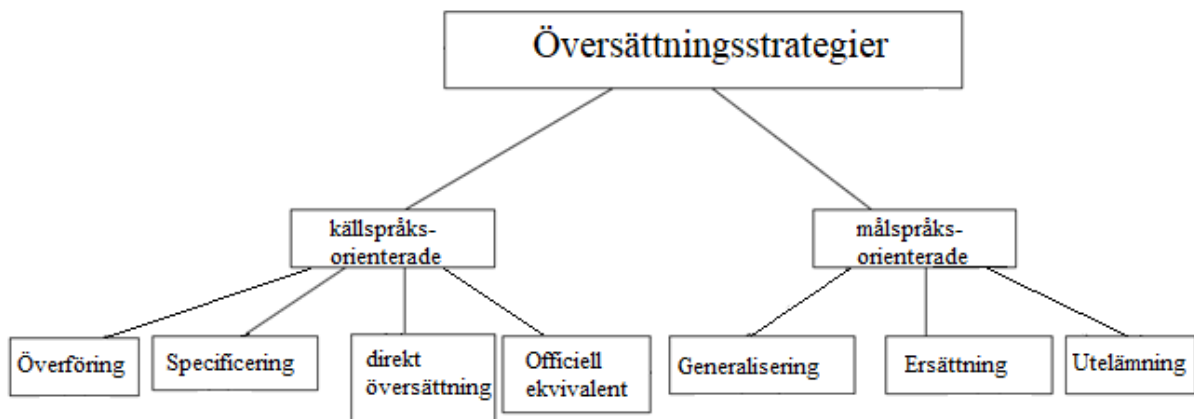
Kategorin **namn på institutioner, organisationer och företag** utgår från Pedersens kategori 2.iii. (namn på institutioner), men har modifierats en aning då materialet kräver en bredare definition som även inkluderar mindre organisationer och företag (såsom förlag, restauranger etc.). Då jag inkluderat företag i denna kategori kan kategorin ses som en kombination av Pedersens två kategorier 2. iii. (namn på institutioner) och 2.iv. (märkesnamn).

Kategorin **namn på konstnärliga verk** utgår från en del av Axelssons definition av kategori 4 (litteratur och musik) i hans taxonomi. Till denna kategori räknar jag titlar på litterära verk, tidskrifter, konstverk och musikstycken. Detta skiljer sig från Axelssons kategori då han även inkluderar citat, referenser och allusioner (Axelsson 2016:83), medan jag endast intresserar mig

för egennamn, det vill säga det som *Svenska Akademiens grammatik* refererar till som ”andliga produkter” (se avsnitt 4.2).

4.4. Översättningsstrategier

Chesterman (1997:85–87) definierar översättningsstrategier som konceptuella verktyg som synliggör och beskriver olika textuella manipulationsmetoder i översättningssituationer. Enligt Chesterman (1997:109) använder översättare olika strategier för att anpassa måltexten efter olika lingvistiska eller kulturella översättningsnormer. Det finns många olika klassificeringssystem av översättningsstrategier med olika syften eller intresseområden. Ett par exempel är Vinay och Darbelnet (1958), Nida (1964), Catford (1965) och Chesterman (1997), som alla har utvecklat olika klassificeringar för att undersöka olika aspekter av översättning.

FIGUR 1. Illustration över modifierad modell baserad på Pedersen (2007).

I denna studie kommer jag att använda en analysmodell som är en modifierad version av Pedersens (2007) analysmodell. Pedersens (2007:127) modell består av sju olika strategier och är baserad på empiriska observationer av skandinaviska undertextningsnormer⁵. Pedersen placerar sex av dessa sju strategier på en skala mellan stark källspråksorientering och stark målspråksorientering. Pedersen kategoriserar *Överföring*, *Specificering* och *Direkt översättning* som källspråksorienterade strategier medan *Generalisering*, *Ersättning* och *Utelämning* kategoriseras som målspråksorienterade. Den sjunde strategin, *Officiell ekvivalent*, hamnar utanför skalan mellan käll- och målspråksorientering, eftersom han menar att den är administrativt orienterad snarare än lingvistiskt orienterad, och eftersom det inte finns någon

⁵ De svenska begreppen är hämtade från Axelsson (2016) som har översatt Pedersens engelska terminologi till svenska.

valmöjlighet för översättaren (Pedersen 2007:128–130). Jag följer dock Axelssons exempel vad gäller kategorin Officiell ekvivalent och kategoriserar den som en källspråksorienterad kategori. Axelsson (2007:87) menar att detta beslut är möjligt då översättaren säkerställer att inget normbrott begås vid användning av den officiella ekvivalenten. Pedersens modell innehåller också underkategorier för flera av strategierna, men jag har beslutat att exkludera dessa då syftet med uppsatsen inte är att undersöka översättningsstrategierna i sig, utan att använda översättningsstrategierna som ett verktyg för att kunna diskutera översättningsnormer och hypotesen om nyöversättningar.

4.4.1. Överföring

Enligt Pedersen (2007:130) är *Överföring* (retention) den mest källspråksorienterade strategin i modellen. Den går ut på att översättaren överför ett för källspråket kulturspecifikt element till måltexten i mer eller mindre oförändrad form. Pedersen (2007:131) förklarar att detta är den absolut vanligaste strategin vid hantering av kulturspecifika element i undertextning, men att det inte alltid är den bästa lösningen eftersom den inte ökar målspråksläsarens förståelse för vad det kulturspecifika elementet innebär. Se Axelssons exempel nedan⁶:

Dreambeam Ice Cream Machine (Olive Kitteridge, s. 240) → *Dreambeam Ice Cream Machine* (Olive Kitteridge, s. 333). I exemplet behålls namnet på glassbaren med en Överföring i måltexten. (Axelsson 2016:88)

4.4.2. Specificering

Specificering (specification) är en strategi som går ut på att översättaren, liksom vid användning av strategin Överföring, behåller det kulturspecifika elementet på källspråket, men dessutom lägger till ytterligare information till för att ge läsaren mer kontextuell förståelse av kulturelementet (Pedersen 2007:131)

Axelsson ger följande exempel på strategin:

Mlle Badoise, qui fait son droit à Assas (s.73) → *unga fröken Badoise, som studerar juridik vid Panthéon-Assas* (Igelkottens elegans, s. 59). I exemplet ovan skrivs information som finns implicit i källtexten ut. Det handlar om att namnet *Panthéon* skrivs ut i måltexten, medan detta endast finns implicit i källtexten. (Axelsson 2016:88–89)

---

⁶ Samtliga exempel i detta avsnitt är utdrag från Axelssons studie med kursiveringar i originalet.

4.4.3. Direkt översättning

Direkt översättning (direct translation) går ut på att översättaren gör en bokstavlig översättning av ett element i källtexten. Enligt Pedersen (2007:135) är denna strategi ovanlig när det gäller översättning av personnamn, men desto vanligare vad gäller översättning av tekniska artefakter liksom företags- och institutionsnamn. Axelsson (2016:89) påpekar dessutom att Direkt översättning är vanligt när det gäller översättning av smeknamn och öknamn. Se Axelssons exempel nedan:

I ett kapitel där Olive Kitteridge och hennes man hålls fångna på ett sjukhus talar de om den maskprydda förövaren *Pig-Face* (s. 114) som översätts med *Griseffjæset* (s. 161) i den danska måltexten. (Axelsson 2016:89)

4.4.4. Generalisering

Strategin *Generalisering* (generalisation) innebär att översättaren ersätter ett specifikt kulturspecifikt element med någonting mer generellt, ofta en hyperonym (Pedersen 2007:137). Enligt Axelsson (2016:89) bidrar denna strategi till att måltexten blir mer generell än källtexten. Vid Generalisering har alltså elementet mindre specificitet i måltexten än i källtexten:

[...] and started out with 'The Tarpaulin Jacket'. (Fingersmith, s. 44) → [...] och klämde i med en gammal sjömansvals (Ficktjuven, s. 48). I exemplet generaliseras The Tarpaulin Jacket till sjömansvals som är en hyperonym eftersom The Tarpaulin Jacket är en av flera sjömansvalser. (Axelsson 2016:90)

4.4.5. Ersättning

Strategin *Ersättning* (substitution) innebär att översättaren ersätter ett kulturspecifikt element i källtexten med ett annat kulturspecifikt element som är mer igenkännbart (Pedersen 2007:141). Strategin byter ut perifera och exotiska element mot mer igenkännbara (Pedersen 2007:143). Axelsson ger följande exempel:

I have come forty miles to see you. (Fingersmith, s. 18) → *Jag har rest sju mil för att träffa dig* (Ficktjuven, s. 24). I exemplet ovan ersätts det engelska miles med det längdmått som används i svenskan, nämligen mil. (Axelsson 2016:90)

4.4.6. Utelämning

Strategin *Utelämning* (omission) innebär att översättaren exkluderar källtextens kulturspecifika element i måltexten och inte ersätter det med någonting. Pedersen (2007:148) påpekar att det

är en gångbar översättningsstrategi i fall där det är det enda möjliga alternativet, men att det även används på grund av lättja. Pedersen (2007:148) menar att Utelämning på ett sätt är den mest målspråksorienterade strategin eftersom den förhindrar att främmande, problematiska element överförs till måltexten. Axelsson (2016:90) påpekar att strategin visar vad översättaren bedömer som mer eller mindre centralt för verket. Axelsson använder följande exempel:

I L'élégance du hérisson nämner Paloma varumärket *Javel*: *Il y a des gens qui se suicident en se jetant par la fenêtre du quatrième étage ou bien en avalant de la Javel ou encore se pendant !* (s. 23) och detta varumärkesnamn utelämnas i den danska översättningen: *Der er folk som begår selvmord ved at kaste sig ud fra fjerde sal eller sågar ved at hænge sig!* (Pindsvinets elegance, s. 23). Att man kan dricka Javel är helt utelämnat i den danska måltexten. (Axelsson 2016:90)

4.4.7. Officiell ekvivalent

Den sista strategin, *Officiell ekvivalent* (official equivalent), skiljer sig från övriga strategier i Pedersens modell då den snarare är administrativt orienterad än lingvistiskt (Pedersen 2007:149). Detta innebär att översättaren använder begrepp som redan är etablerade och i vissa fall även godkända av beslutsfattare på en högre nivå. Det innebär alltså att översättaren snarare ska söka och finna korrekt information än att formulera en passande översättning. Axelsson förklarar strategin med hjälp av följande exempel:

När Renée citerar Husserl: « *Les problèmes constitutifs de l'ego transcendantal* » (s. 64–65) och Stjernfelt översätter detta med Bundgårds översättning av Husserl: „Udfoldelse af de konstitutive problemer angående det transcendentale ego selv“ (Pindsvinets elegance, s. 62) är detta ett exempel på en Officiell ekvivalent. (Axelsson 2016:91)

4.5. Metodologiska överväganden

Pedersens analysmodell är ursprungligen utformad i syfte att undersöka kulturspecifika element i undertextning mellan engelska och svenska och engelska och danska (Pedersen 2007:3–4). Litterär översättning och undertextning skiljer sig från varandra på flera punkter och ställer översättaren inför olika översättningsprocesser och specifika problem (Pedersen 2007:36). Pedersen (2011:113) förklarar att undertextning är additivt, det vill säga att undertextning lägger till information till ett befintligt material, medan översättning istället byter ut källtexten mot måltexten och därmed inte låter originalet samexistera med översättningen. Därför är det

viktigt att diskutera och motivera valet att använda denna metod för min studie av översättning. Pedersen (2005:3) påpekar själv att metoden är anpassningsbar och kan modifieras för att undersöka andra former av översättning. Enligt Axelsson (2016:80) är Pedersens metod även användbar vid analys av skönlitterär översättning. Dessutom framhäver Axelsson vikten av att metoden är utformad specifikt för att jämföra skandinaviska språk. Detta är relevant för både min och Axelssons studie, i vilken han studerar hur några skönlitterära verk översätts från franska och engelska till danska, norskt bokmål och svenska (Axelsson 2016:15). Då studiens syfte (se avsnitt 1.2) är att pröva hypotesen om nyöversättningar på ett material som har översatts mellan danska och svenska i egenskap av lingvistiskt och kulturellt närliggande språk tycks det lämpligt att använda en modell som är baserad på skandinaviska språk och därmed inte behöver anpassas.

I detta avsnitt har jag gett en kort förklaring av hur kulturspecifika element och egennamn hanteras i denna uppsats. Dessutom har jag redogjort för hur jag har identifierat, excerperat och kategoriserat egennamnen. Avslutningsvis har jag beskrivit aktuella modellen som används i analysen och som är baserad på Pedersens (2007) analysmodell, samt de tillhörande sju översättningsstrategierna.

5. Resultat

I detta kapitel redogör jag för resultaten från studiens analys. I avsnitt 5.1 redovisas resultat vad gäller översättning av personnamn. I avsnitt 5.2 redovisas resultat gällande platsnamn. Därefter redovisas resultat gällande namn på institutioner, organisationer och företag i avsnitt 5.3. I avsnitt 5.4 redovisas resultat för namn på konstnärliga verk. Kapitlet avslutas med en resultatsammanfattning där studiens första forskningsfråga besvaras. I detta avsnitt kopplas kategorierna till översättningsstrategierna (se avsnitt 4.4). I följande kapitel (6) diskuteras resultaten i relation till teoriavsnittet (3).

Sammanlagt har jag excerperat 201 egennamn, varav 94 är personnamn, 59 är platsnamn, 29 är namn på institutioner, organisationer och företag och 19 är namn på konstnärliga verk. Ett excerperat egennamn (exempel 6) har dock exkluderats ur de kvantitativa resultaten då inga översättningsstrategier ur modellen var applicerbara på nyöversättningens hantering av egennamnet. Nedan redovisas både kvalitativa och kvantitativa resultat. Varje exempel kommer att redovisas med tre utdrag: ett från källtexten, ett från förstaöversättningen och ett från nyöversättningen. I varje exempel används följande förkortningar: KT (källtext), FÖ (förstaöversättning) och NÖ (nyöversättning). I tabellerna har översättningsstrategierna ställts upp från starkast källspråksorientering till starkast målspråksorientering.

5.1. Personnamn

I detta avsnitt redogör jag för översättarnas val av strategier vid hantering av personnamn (se definition av kategorin under avsnitt 4.3), samt strategiernas frekvens i respektive översättning.

Strategi	Lantz	Holmqvist
KÄLLSPRÅKSORIENTERADE		
Överföring	85	84
Direkt översättning	1	3
Specificering	1	–
Officiell ekvivalent	3	5
MÅLSPRÅKSORIENTERADE		
Generalisering	–	–
Ersättning	2	1
Utelämnning	1	–
TOTALT	93	93

TABELL 2: Översättningsstrategier vid hantering av personnamn i förstaöversättningen och nyöversättningen

Vad gäller hantering av personnamn har båda översättarna huvudsakligen använt strategin Överföring. Tabell 2 ovan visar att översättarna har använt strategin i nästan identisk utsträckning – Lantz har använt den 85 gånger medan Holmqvist har använt den 84 gånger. De resterande 8 strategierna i Lantz översättning är någorlunda jämnt utspridda över samtliga övriga strategier, förutom Generalisering. Holmqvists resterande 9 strategier är istället koncentrerade till Officiell ekvivalent och Direkt översättning, men i ett fall har även Ersättning använts.

Båda översättarna har använt Överföring i samtliga fall där det rör sig om karaktärer som tilltalas eller omtalas i olika kombinationer av för-, mellan- och efternamn:

Exempel 1:

KT: Lovet være Schyberg og det sande geni (Ditlevsen, s. 40)

FÖ: Lovad vare Schyberg och det sanna geniet. (Lantz, s. 44)

NÖ: Lovad vare Schyberg och det sanna geniet. (Holmqvist, s. 51)

I exempel 1 ovan har båda översättarna gjort en Överföring av personnamnet *Schyberg*. Faktum är att källmeningen har översatts identiskt i förstaöversättningen och nyöversättningen.

Efternamnet *Schyberg* syftar på den då högt ansedde, danske kulturkritikern Frederik Schyberg som recenserade litteratur och teater i *Dagens Nyheder* (NE, u.å. ”Frederik Schyberg”).

Exempel 2:

KT: Hun hedder Nadja og er åbenlyst forelsket i ham. (Ditlevsen, s. 21)

FÖ: Hon heter Nadja och det märks tydligt att hon är förälskad i honom. (Lantz, s. 18)

NÖ: Hon heter Nadja och är uppenbart förälskad i honom. (Holmqvist, s. 27)

Liksom i föregående exempel har både Lantz och Holmqvist gjort en Överföring av förnamnet *Nadja* i exempel 2 ovan. *Nadja* syftar på en kvinna som Tove Ditlevsen blev god vän med efter att de båda hade blivit bedragna av författaren Piet Hein strax efter det att Ditlevsen hade avslutat sitt första äktenskap med Viggo F. Møller.

Exempel 3:

KT: Jeg sover alene i stuen, fordi Viggo F. har været alene så mange år, at han ikke pludselig kan vænne sig til at sove sammen med et andet menneske. (Ditlevsen, s. 13)

FÖ: Jag sover ensam i rummet därför att Viggo F. Møller har varit ensam i så många år att han inte plötsligt kan vänja sig vid att sova med en annan människa. (Lantz, s. 7)

NÖ: Jag sover ensam i vardagsrummet därför att Viggo F. har varit ensam så många år att han inte plötsligt kan vänja sig vid att sova tillsammans med en annan människa. (Holmqvist, s. 17)

Exempel 3 ovan är det enda fallet där förstaöversättningen och nyöversättningen inte följer samma mönster när det gäller personnamn som inte är smeknamn eller namn på historiska eller fiktiva karaktärer. Här har Lantz använt strategin Specificering och lagt till efternamnet *Møller* trots att det inte står med i källtexten. Denna mening är läsarens första introduktion till Ditlevsens första man, Viggo F. Møller. Det är möjligt att Lantz har valt denna strategi för att explicitera det faktum att namnet hänvisar till den verkliga danske författaren och redaktören Viggo Møller (NE, u.å. ”Viggo Møller”). Holmqvist har däremot använt strategin Överföring och behåller *Viggo F* i måltexten.

Exempel 4:

KT: Hun kalder ham „Viggomand”, for lige så lidt som andre kan hun sige Viggo til ham. (Ditlevsen, s. 16)

FÖ: Hon kallar honom ”Viggomand”, för hon har lika svårt som alla andra att säga Viggo till honom. (Lantz, s. 11)

NÖ: Hon kallar honom Viggoman, för lika lite som alla andra kan hon säga Viggo till honom. (Holmqvist, s. 20)

I exempel 4 ovan hänvisar smeknamnet „*Viggomand*” till samma person som i föregående exempel. Meningen ovan beskriver hur Ditlevsens mamma har problem med att kalla sin (jämngamle) svärson för Viggo eftersom namnet är för barnsligt för en vuxen man. Lantz använder här strategin Överföring och behåller ”*Viggomand*” i måltexten och följer dessutom källtextens markering med citattecken. Holmqvist använder istället strategin Direkt översättning för att konstruera motsvarigheten till *Viggomand*, där danskans *mand* översätts till svenskans *man*, och detta görs utan markering.

Exempel 5:

KT: [...] som om hun var fra før Frederik den Sjettes tid. (Ditlevsen, s. 82)

FÖ: [...] som om hon var från Fredrik VI:s tid. (Lantz, s. 98)

NÖ: [...] som om hon var från före Frederik den sjättes tid. (Holmqvist, s. 103)

I exempel 5 ovan syftar *Frederik den Sjette* till den danske kungen som regerade mellan 1808–1839. Flera utländska kunganamn har under en längre tid översatts (eller s.k. ”försvenskats”), och detta tycks vara ett sådant fall. Exempelvis har *Louis XIV* översatts till *Ludvig den fjortonde* och *Jean Baptiste Bernadotte* till *Karl XIV Johan* i svensk historieskrivning (Grünbaum 2005). Denna tradition gör sig även påmind i exemplet ovan. Lantz har här använt strategin Officiell ekvivalent och använder det försvenskade namnet *Fredrik VI*. Holmqvist har här använt två strategier som samexisterar i exemplet: *Frederik* har översatts med Överföring medan epitetet har översatts bokstavligt.

Exempel 6:

KT: Hun er klædt ud som Columbine, og man ser hendes store faste bryster under alle flæserne. (Ditlevsen, s. 38)

FÖ: Hon är kostymerad som Columbine, och hennes stora fasta bröst skymtar under alla volangerna. (Lantz, s. 41)

NÖ: Hon är utklädd till Columbina, och man ser hennes stora fasta bröst under alla volangerna. (Holmqvist, s. 48)

Exempel 6 ovan är intressant eftersom det i samband med detta uppstod ett klassificeringsproblem. Holmqvist har nämligen översatt *Columbine*, som hänvisar till den kända Harlekin-karakteren, till *Columbina*, och inte *Colombina* som är karaktärens svenska namn (NE, u.å. ”Colombina”). Då Holmqvist inte använde Överföring som Lantz, kan man anta att syftet var att använda Officiell ekvivalent och att denna inkonsekvens beror på en miss i textproduktionskedjan. Då det endast går att spekulera kring översättarens intention och exemplet i nyöversättningen inte går att klassificera utifrån Pedersens översättningsstrategier har detta exempel exkluderats från den kvantitativa analysen. Jag beslutade dock att redogöra för detta exempel ändå för att lyfta problem som uppstod under analysen.

Exempel 7:

KT: En lille klat slim dybt inde i mig vil brede sig og vokse dag for dag, til jeg bliver tyk og uformelig som Rapuntzel var det i min barndom. (Ditlevsen, s. 41)

FÖ: En liten slemklump långt inne i mig ska breda ut sig och växa dag för dag tills jag blir tjock och oformlig. (Lantz, s. 44–45)

M2: En liten slemklump långt inuti mig kommer att breda ut sig och växa dag för dag tills jag blir tjock och oformlig som Rapunzel var i min barndom. (Holmqvist, s. 52)

I exempel 7 ovan refererar Ditlevsen till en fiktiv sagokarakter. Holmqvist har använt strategin Officiell ekvivalent och anpassar namnet till den svenska motsvarigheten, *Rapunzel* (NE, u.å. ”Rapunzel”). Officiell ekvivalent är en återkommande strategi när det gäller översättning av personnamn på fiktiva karakterer. Lantz har istället använt strategin Utelämning och nämner varken *Rapuntzel* eller *Rapunzel*.

Generellt kan det sägas att både Lantz och Holmqvist tenderar att använda Överföring vad gäller personnamn, och använder strategin i nästan identisk utsträckning. I denna kategori kan man se ett tydligt mönster i översättarnas respektive val av översättningsstrategier. När de inte använder Överföring (se exempel 1 och 2) rör det sig nästan uteslutande om ett smeknamn (se exempel 4) eller ett namn på fiktiva (se exempel 6 och 8) eller historiska personer (se exempel 7).

5.2. Platsnamn

I detta avsnitt redogör jag för översättarnas val av strategier vid hantering av platsnamn (se definition av kategorin under avsnitt 4.3). Dessutom redogör jag för vilka strategier som har använts mest frekvent vid hantering av platsnamn i förstaöversättningen respektive andraöversättningen.

Strategi	Lantz	Holmqvist
KÄLLSPRÅKSORIENTERADE		
Överföring	49	49
Direkt översättning	5	4
Specificering	–	3
Officiell ekvivalent	3	3
MÅLSPRÅKSORIENTERADE		
Generalisering	1	–
Ersättning	–	–
Utelämning	1	–
TOTALT	59	59

TABELL 3: Översättningsstrategier vid hantering av platsnamn i förstaöversättningen och nyöversättningen av *Gift*.

Analysen i denna studie visar (se tabell 3 ovan) att Överföring är den mest frekvent använda strategin även i denna kategori och att båda översättarna använder den 49 gånger. I båda översättningarna är Direkt översättning näst vanligast, och strategin förekommer 5 gånger i Lantz översättning och 4 gånger i Holmqvists. Båda översättarna har använt Officiell ekvivalent 3 gånger. Skillnaden när det gäller hantering av platsnamn består i att Holmqvist har använt

Specificering 3 gånger medan Holmqvist har använt Generalisering 1 gång och Utelämning 1 gång.

Exempel 8 nedan illustrerar hur strategierna Officiell ekvivalent och Överföring kan överlappa på grund av språkens närhet (men detta kan givetvis också hända vid översättning mellan språk med större avstånd sinsemellan). Här har både Lantz och Holmqvist använt strategin Överföring, och källtextens *England* är oförändrad i båda översättningarna. Jag har valt att betrakta och kategorisera dessa förekomster som Överföring snarare än Officiell ekvivalent eftersom överföringen mellan källtexten och måltexten är identisk i form (se Pedersens definition i avsnitt 4.4.7).

Exempel 8:

KT: Kjeld Abell spurgte Evelyn Waugh, om der havde så unge og smukke forfatterinder i England. (Ditlevsen, s. 107)

FÖ: Kjeld Abell frågade Evelyn Waugh om de hade lika unga och vackra författarinnor i England. (Lantz, s. 129)

NÖ: Kjeld Abell frågade Evelyn Waugh om de hade lika unga och vackra författarinnor i England. (Holmqvist, s. 131)

Exempel 9:

KT: Det ser jo ikke for godt ud efter Frankrigs fald. (Ditlevsen, s. 43)

FÖ: Det ser ut inte så bra ut nu när Frankrike har fallit. (Lantz, s. 47)

NÖ: Det ser ju inte alltför bra ut efter Frankrikes fall. (Holmqvist, s. 55)

I exempel 9 ovan har båda översättarna däremot använt strategin Officiell ekvivalent. Trots att både *Frankrike* och *England* (se exempel 8 ovan) är namn på länder finns en skillnad i översättarnas val av strategi på grund av att språken har olika officiella namn på länderna. Båda översättarna har ändrat *Frankrig* till *Frankrike* och därmed använt den svenska officiella ekvivalenten.

Exempel 10:

KT: Jag har lejet en skrivemaskine i Bagsværd, og jeg skriver et digt: De evige tre.
(Ditlevsen, s. 29)

FÖ: Jag har hyrt en skrivmaskin och skriver en dikt: De eviga tre. (Lantz, s. 29)

NÖ: Jag har hyrt en skrivmaskin i Bagsværd och jag skriver en dikt: De eviga tre.
(Holmqvist, s. 37)

I exempel 10 ovan berättar Ditlevsen att hon hyr en skrivmaskin i *Bagsværd*, en förort till Köpenhamn. Holmqvist har här gjort en Överföring och återger Ortsnamnet i samma form som i källtexten. Lantz har istället använt strategin Utelämning och uteslutit Ortsnamnet från sin översättning. Detta är den enda Utelämningen som förekommer i denna kategori.

Exempel 11:

KT: Sydhavnen ligger for enden af den lange Enghavevej som neglen på en finger.
(Ditlevsen, s. 44)

FÖ: I slutet på den långa Enghavevej ligger sydhamnen som nageln på ett finger. (Lantz, s. 48)

NÖ: Sydhamnen ligger i slutet av den långa Engehavevej som nageln på ett finger.
(Holmqvist, s. 55)

När det gäller platsnamn som hänvisar till gator och torg som har ett officiellt namn har i princip samtliga förekomster översatts med strategin Överföring. Exempel 11 ovan illustrerar hur gatunamnet *Enghavevej* överförs till måltexten i både Lantz och Holmqvists översättning. Däremot har namnet på området *Sydhavnen* i exempel 11 hanterats med strategin Direkt översättning och anpassats till *Sydhamnen* i båda översättningarna. Här har dock Lantz avvikit från den inledande versalen i källtexten som markerar att det är ett egennamn, och detta har en viss generaliserande funktion. Inledande versal är typiskt för egennamn, och när detta inte återges förlorar måltexten specificiteten. Trots denna effekt är det per definition en Direkt översättning. I denna studies material är det ovanligt med direktöversättning av platsnamn. Exempel 12 nedan visar att Lantz har översatt *Vesterbros Torv* till *Vesterbros torg* och alltså gjort en Direkt översättning, medan Holmqvist gör en Överföring och behåller *Vestebros Torv* i måltexten:

Exempel 12:

KT: Da jeg går tur med Helle på Vesterbros Torv, ser jeg en flok våbenløse tyske soldater komme sjokkende ude af takt og med forkomne, håbløse ansigter. (Ditlevsen, s. 77)

FÖ: När jag går ut med Helle på Vesterbros torg ser jag en skara vapenlösa tyska soldater komma hasande i otakt, med trötta hopplösa ansikten. (Lantz, s. 91)

NÖ: När jag går ut och går med Helle på Vesterbros Torv, ser jag en grupp vapenlösa tyska soldater komma släpande i otakt och med utmattade, desillusionerade ansikten. (Holmqvist, s. 96)

Exempel 13:

KT: Han bor i St. Kongensgade i en lille lejlighed, hvor han indrettede sig, da han blev skilt. (Ditlevsen, s. 22)

FÖ: Han bor på St. Kongensgade i en liten lägenhet dit han flyttade när han skilde sig. (Lantz, s. 19)

NÖ: Han bor på Store Kongensgade i en liten lägenhet som han flyttade till när han skilde sig. (Holmqvist, s. 28)

I exempel 13 ovan har Holmqvist använt strategin Specificering. I både danska och svenska språket kan förkortningen *St.* beteckna *Stora* i Ortsnamn. Medan Lantz har följt källtexten och gjort en Överföring av namnet har Holmqvist istället använt strategin Specificering och skrivit ut *Store Kongensgade*. Det är möjligt att detta har gjorts för att undvika att läsaren missuppfattar förkortningens innebörd och tror att det betyder *sankt*. Detta är ett av tre fall där Holmqvist använder denna strategi vid hantering av platsnamn.

Detta avsnitt har visat att båda översättarna använder strategin Överföring i hög utsträckning även när det gäller översättning av platsnamn. Båda översättarna använder generellt Överföring vid hantering av platsnamn som betecknar gator och torg (se exempel 11), men ett fåtal avvikelser från detta mönster uppstår i Lantz översättning (se exempel 10 och 12). Översättarna hanterar även namn på länder på liknande sätt med Direkt översättning och Officiell ekvivalent beroende på språkens likhet i dessa fall (se exempel 8 och 9). En skillnad mellan översättningarna är att Holmqvist använder specificering oftare (se exempel 13).

5.3. Namn på institutioner, organisationer och företag

I detta avsnitt redogör jag för översättarnas val av strategier vid översättning av namn på institutioner, organisationer och företag (se definition av kategorin under avsnitt 4.3). Dessutom redogör jag för vilka strategier som har använts mest frekvent vid översättning av dessa namn i förstaöversättningen respektive andraöversättningen.

Strategi	Lantz	Holmqvist
KÄLLSPRÅKSORIENTERADE		
Överföring	13	15
Direkt översättning	6	7
Specificering	3	3
Officiell ekvivalent	–	–
MÅLSPRÅKSORIENTERADE		
Generalisering	3	1
Ersättning	4	3
Utelämning	–	–
TOTALT	29	29

TABELL 4: Översättningsstrategier vid hantering av namn på institutioner, organisationer och företag i förstaöversättningen och nyöversättningen av *Gift*.

Tabell 4 ovan visar att denna kategori uppvisar större spridning i båda översättarnas val av strategier än i de två föregående kategorierna. Liksom i de två föregående avsnitten är strategin Överföring den mest frekvent med 13 förekomster för Lantz respektive 15 för Holmqvist. Den näst vanligaste strategin vid hantering av namn på institutioner, organisationer och företag är för båda översättarna Direkt översättning, vilken Lantz har använt 6 gånger och Holmqvist 7 gånger. Båda översättarna har använt Specificering 3 gånger. Lantz använder även Generalisering 3 gånger och Ersättning 4 gånger, medan Holmqvist använder Generalisering 1 gång och Ersättning i 3 fall.

I denna kategori finns inte lika tydliga mönster som i de två föregående kategorierna, och översättarna har exempelvis använt olika strategier vid hantering av olika anläggningsnamn. I exempel 14 nedan refererar „*Olympia*” till en känd restaurang i Köpenhamn. Här har båda

översättarna använt Överföring. En skillnad är att Lantz återigen följer källtextens användning av citattecken (se exempel 4), medan Holmqvist frångår detta:

Exempel 14:

KT: Jeg tænker på, at jeg endnu aldrig har været forelsket undtagen et kort øjeblik for to år siden, da jeg gik hjem fra „Olympia” sammen med Kurt, der dagen efter skulle rejse til Spanien for at deltage i borgerkrigen. (Ditlevsen, s. 15)

FÖ: Jag tänker på att jag ännu aldrig har varit förälskad bortsett från en kort stund för två år sedan, då jag gick hem från ”Olympia” tillsammans med Kurt som nästa dag skulle resa till Spanien för att gå med i inbördeskriget. (Lantz, s. 11)

NÖ: Jag tänker på att jag ännu aldrig har varit förälskad bortsett från ett kort ögonblick för två år sedan, då jag gick hem från Olympia tillsammans med Kurt, som skulle åka till Spanien nästa dag för att delta i inbördeskriget. (Holmqvist, s. 20)

Exempel 15 och 16 nedan visar däremot hur båda översättarnas val av strategier vid hantering av anläggningsnamn skiftar. I exempel 15 använder Lantz Direkt översättning vid hantering av namnet på den klassiska danska restaurangen *Ungarsk Vinhus*. Detta minskar specificiteten och reducerar restaurangen till en i mängden (jfr exempel 11). I detta fall använder Holmqvist istället Överföring. I exempel 18 använder däremot Holmqvist strategin Direkt översättning vid hantering av namnet på byggnaden *Kvindernes bygning* medan Lantz istället använder Överföring.

Exempel 15:

KT: Piet Hein gør vrøvl over, at jeg skal være hjemme inden elleve og aldrig kan gå med ham over i Ungarsk Vinhus. (Ditlevsen, s. 20)

FÖ: Piet Hein opponerer sig mot att jag måste vara hemma före elva och aldrig kan följa med honom till Ungerska vinhuset. (Lantz, s. 17)

NÖ: Piet Hein klagar över att jag måste vara hemma före elva och aldrig kan följa med honom till Ungarsk Vinhus. (Holmqvist, s.26)

Exempel 16:

KT: Vi er en ti-tolv unge mennesker, der mødes hver torsdag aften i et lokale under Kvindernes bygning, som vi kan disponere over mod at drikke en kop kaffe hver. (Ditlevsen, s. 19–20)

FÖ: Vi är tio, tolv unga människor som träffas varje torsdagkväll i en lokal i Kvindernes Bygning, som vi får disponera mot att vi tar var sin kopp kaffe. (Lantz, s. 16)

NÖ: Vi är tio-tolv unga människor som träffas varje torsdagskväll i en lokal under Kvinnornas hus som vi kan disponera i utbyte mot att vi dricker varsin kopp kaffe. (Holmqvist, s. 25)

Exempel 17 nedan är ett tydligt exempel på skillnader som kan uppstå mellan olika översättningar. Danmarks *Sundhedsstyrelsen* har samma ansvarsområden som den svenska Folkhälsomyndigheten. Lantz har i sin översättning gjort en Ersättning och ändrat namnet på institutionen till *medicinalstyrelsen*, den svenska myndighet som hade hand om och administrerade vården i Sverige fram till 1967 (NE, u.å. ”Medicinalstyrelsen”). Holmqvist har istället gjort en Generalisering i sin måltext och kallar *Sundhedsstyrelsen* för *Hälsovårdsmyndigheten* utan att specifikt hänvisa till vilken hälsovårdsmyndighet som åsyftas.

Exempel 17:

KT: Jeg får lidt vrøvl med Sundhedsstyrelsen, siger han med påtaget lethed, men det skal jeg nok klare. (Ditlevsen, s. 120)

FÖ: Jag får lite bråk med medicinalstyrelsen, säger han med låtsad likgiltighet, men det ska jag nog klara av. (Lantz, s. 145)

NÖ: Jag får lite problem med Hälsovårdsmyndigheten, säger han med spelad lätthet, men det ska jag nog klara. (Holmqvist, s. 147)

Generellt kan det sägas att denna kategori i högst utsträckning av de fyra saknar tydliga mönster. Trots att båda översättarnas frekvens av respektive översättningsstrategi liknar varandra på samma sätt som i de två föregående avsnitten finns till skillnad från i de två tidigare kategorierna inget tydligt mönster i när vilken strategi används. Som exempel 14–16 visar använder båda översättarna olika strategier vid samma sorts anläggningar.

5.4. Namn på konstnärliga verk

I detta avsnitt redogör jag för översättarnas val av strategier vid översättning av namn på konstnärliga verk (se definition av kategorin under avsnitt 4.3) och i vilken utsträckning strategierna har använts.

Strategi	Lantz	Holmqvist
KÄLLSPRÅKSORIENTERADE		
Överföring	9	10
Direkt översättning	5	4
Specifisering	–	–
Officiell ekvivalent	4	5
MÅLSPRÅKSORIENTERADE		
Generalisering	–	–
Ersättning	1	–
Utelämning	–	–
TOTALT	19	19

TABELL 5: Översättningsstrategier vid hantering av namn på konstnärliga verk i förstaöversättningen och nyöversättningen av *Gift*.

Liksom i föregående avsnitt finns en större spridning av översättningsstrategierna än i de två första kategorierna. Resultatet i Tabell 5 visar att översättarna även i denna kategori uppvisar liknande översättningsbeteende. Överföring är den strategi som har använts mest frekvent i båda översättningarna, och Lantz har använt denna strategi 9 gånger och Holmqvist 10 gånger. Holmqvists näst mest använda strategi är Officiell ekvivalent som har använts 5 gånger, medan Lantz näst mest använda strategi är Direkt översättning, som har använts 5 gånger. Lantz har använt Officiell ekvivalent 4 gånger och Holmqvist har använt Direkt översättning 4 gånger. Dessutom har Lantz använt Ersättning i 1 fall:

Exempel 18:

KT: Derefter sælger jeg digte til Politikens Magasin og till Hjemmet, og jeg skriver en kronik til Ekstrabladet om „Unge kunstneres klub”. (Ditlevsen, s. 35)

FÖ: Sedan säljer jag dikter till Politikens söndagsbilaga och till Hjemmet, och jag skriver en artikel åt Ekstrabladet om ”Unga konstnärers klubb”. (Lantz, s. 36)

NÖ: Därefter säljer jag dikter till Politikens Magasin och till Hjemmet, och jag skriver en krönika för Ekstra Bladet om ”Unga konstnärers klubb”. (Holmqvist, s. 44)

Exempel 18 ovan innehåller flera namn på verk då jag räknar namn på tidskrifter till denna kategori, och var och en av dessa egennamn excerperats separat. Lantz använder strategin Ersättning och översätter *Politikens Magasin*, bilagan som kom med tidningen veckovis, till *Politikens söndagsbilaga*. Holmqvist har istället gjort en Överföring och behåller *Politikens Magasin* också i måltexten. Båda översättarna överför *Hjemmet* till sina respektive måltexter. Vid sista namnet, *Ekstrabladet*, använder Lantz strategin Överföring. Här har Holmqvist ”korrigerat” källtexten då tidskriften egentligen heter *Ekstra Bladet* (NE, u.å. ”Ekstra Bladet”), och Ditlevsen har skrivit ihop namnet. Trots detta har jag klassificerat detta som en Överföring.

Exempel 19:

KT: Næste dag skrev jeg det sidste kapitel af min roman, lagde den ind i et pænt papomslag og skrev med blokbogstaver på det: „For barnets skyld”, roman af Tove Ditlevsen. (Ditlevsen, s. 109)

FÖ: Nästa dag skrev jag sista kapitlet i min roman, lade in manuskriptet i en pryddig pärm av papp och textade utanpå: ”För barnets skull”, roman av Tove Ditlevsen. (Lantz, s. 131)

NÖ: Nästa dag skrev jag det sista kapitlet i min roman, lade in den i ett fint omslagspapper och skrev med tryckbokstäver på det: En annan man och mor, roman av Tove Ditlevsen. (Holmqvist, s. 134)

I exempel 19 ovan hänvisar „*For barnets skyld*” till en av Ditlevsens tidigare romaner. Intressant att notera är att Lantz här har valt strategin Direkt översättning vid hantering av namnet på romanen, trots att Medén förlag redan 1947 publicerade Ingrid Påhlmans översättning av boken under titeln *En annan man och mor*. Holmqvist hänvisar istället till Påhlmans översättning genom att använda Officiell ekvivalent. Liksom i exempel 4 och 14 ser vi skillnader mellan översättarnas användning av markerad text. Detta återkommer även i nästkommande exempel:

Exempel 20:

KT: Han kunne gå op og ned i mit værelse og være Fyrst Andrei fra Tolstois „Krig og fred” eller d’Artagnan fra „De tre musketerer” (Ditlevsen, s. 136)

FÖ: Han kunde gå fram och tillbaka i mitt rum och spela furst Andrej i Tolstojs ”Krig och fred” eller d’Artagnan i ”De tre musketörerna”. (Lantz, s. 166)

NÖ: Han kunde gå fram och tillbaka i mitt rum och vara Furst Andrej i Tolstojs Krig och fred eller d’Artagnan i De tre musketörerna. (Holmqvist, s. 166)

I exempel 20 ovan hänvisar Ditlevsen till de två klassiska litterära verk. Båda översättarna har i dessa två fall använt Officiell ekvivalent, och „*Krig og fred*” blir i båda fallen *Krig och fred*, och „*De tre musketerer*” överförs till *De tre musketörerna*. Liksom i föregående exempel samt exempel 4 och 14 illustrerar exempel 21 skillnader mellan översättarnas val av textmarkering. Detta diskuteras kortfattat i avslutningskapitlet (7).

Generellt kan det sägas att översättarna återigen följer samma mönster vad gäller valda översättningsstrategier och deras frekvens. De vanligaste strategierna vid hantering av namn på konstnärliga verk är Överföring och Officiell ekvivalent, men Direkt översättning är också vanligt förekommande. Exempel 20 visar att båda översättarna använder Officiell ekvivalens i fall där det finns en vedertagen sådan, men exempel 19 visar att Lantz är inte lika benägen att använda strategin även om det finns en officiell ekvivalent. Om det dock saknas officiella ekvivalenter, som i exempel 18, använder de båda översättarna andra strategier.

5.5. Resultatsammanfattning

I detta avsnitt sammanfattas resultaten ovan (se avsnitt 5.1–5.4). I samband med detta besvaras även uppsatsens första forskningsfråga:

- Vilka översättningsstrategier har respektive översättare använt för att hantera kulturspecifika element?

Strategi	Lantz		Holmqvist	
	Antal	Procent	Antal	Procent
KÄLLSPRÅKSORIENTERADE				
Överföring	156	78 %	158	79 %
Direkt översättning	17	8,5 %	18	9 %
Specificering	4	2 %	6	3 %
Officiell ekvivalent	10	5 %	13	6,5 %
MÅLSPRÅKSORIENTERADE				
Generalisering	4	2 %	1	0,5 %
Ersättning	7	3,5 %	4	2 %
Utelämning	2	1 %	–	0 %
TOTALT	200	100 %	200	100 %

TABELL 6. Sammanfattning av antal översättningsstrategier samt procentsatser i förstaöversättningen och nyöversättningen av *Gift*.

Tabell 6 ovan redogör för båda översättarnas totala användning av samtliga översättningsstrategier i analysmodellen vid hantering av egennamn. Analysen visar att Överföring är den mest frekvent använda strategin i båda översättningarna och i samtliga kategorier. Detta stämmer överens med Pedersens förklaring (se avsnitt 4.4.1) om att Överföring är den absolut vanligaste strategin vid hantering av kulturspecifika element i stort. Denna strategi har använts 156 gånger av Lantz (78 % av det totala antalet) och 158 gånger av Holmqvist (79 % av det totala antalet). Direkt översättning har använts av Lantz 17 gånger (8,5 % av det totala antalet) medan Holmqvist har använt den 18 gånger (9 % av det totala antalet). Officiell ekvivalent har Lantz använt 10 gånger (5 % av det totala antalet) och Holmqvist 13 gånger (6,5 % av det totala antalet). Lantz har använt Ersättning 7 gånger (3,5 % av det totala antalet) och Holmqvist 4 gånger (2 % av det totala antalet). Lantz har använt Specificering 4 gånger (2 % av det totala antalet) medan Holmqvist har använt strategin 6 gånger (3 % av det totala antalet). Lantz har använt strategin Generalisering 4 gånger var (2 % av det totala antalet) och Holmqvist 1 gång

(0,5 % av det totala antalet). Utelämning användes 2 gånger av Lantz (1 % av det totala antalet) och inte alls av Holmqvist (0 % av det totala antalet). I Tabell 7 nedan ställs översättningsstrategierna upp utifrån översättarnas mest till minst använda strategier:

Översättarnas översättningsstrategier rankade efter frekvens		
	Lantz	Holmqvist
1	Överföring	Överföring
2	Direkt översättning	Direkt översättning
3	Officiell ekvivalent	Officiell ekvivalent
4	Ersättning	Specificering
5	Generalisering	Ersättning
6	Specificering	Generalisering
7	Utelämning	Utelämning

TABELL 7: Uppställning av översättningsstrategier ordnad efter översättarnas mest till minst frekvent använda strategier.

Tabell 7 ovan visar att den främsta skillnaden mellan översättarnas användning av strategier representeras i de minst använda översättningsstrategierna, det vill säga från plats 4–7 i tabellen. Dessa strategier står för 8,5 % av Lantz använda strategier och 5,5 % av Holmqvists. Vid hantering av egennamn i översättningarna finns alltså inga markanta skillnader mellan Lantz förstaöversättning och Holmqvists nyöversättning. Den kvalitativa analysen som redovisas i avsnitt 5.1–5.4 visar flera exempel på att översättarna använder olika strategier vid hantering av ett och samma egennamn. Därför är det intressant att notera att det kvantitativa resultatet i Tabell 6 är väldigt likt, trots att det inte nödvändigtvis handlar om att översättarna har använt *samma* strategi vid hantering av *samma* egennamn.

I detta avsnitt har jag redovisat resultaten från analysen av de excerperade egennamnen. Jag har även besvarat den första forskningsfrågan. I följande avsnitt besvaras de två resterande forskningsfrågorna.

6. Diskussion

I detta avsnitt diskuteras resultatet (se kapitel 5) i relation till det teoretiska ramverket (se kapitel 4). Föregående avsnitt (5.5) besvarar uppsatsens första forskningsfråga och visar i vilken utsträckning respektive översättare använder de olika översättningsstrategierna. I avsnitt 6.1 besvaras uppsatsens andra forskningsfråga, och i avsnitt 6.2 den tredje forskningsfrågan.

6.1. Översättningsnormer

- Hur förhåller sig förstaöversättningen respektive nyöversättningen till översättningsnormer?

Enligt Tourys normteori (se avsnitt 3.2) styr den initiala normen huruvida översättaren producerar en käll- eller målspråksorienterad måltext (se avsnitt 3.1), och detta tar uttryck i de operationella normerna som styr mikrob besluten under översättningsprocessen. I analysen har jag undersökt översättningsstrategierna som i denna studie representerar de operationella normerna. Därmed har jag nu underlag för att kunna diskutera översättarnas förhållningssätt till den initiala normen, det vill säga normen som avgör huruvida översättningen är käll- eller målspråksorienterad.

Om man förutsätter att hypotesen om nyöversättningar är verifierbar bör Holmqvists nyöversättning vara mer källspråksorienterad än Lantz förstaöversättning, som bör vara mer målspråksorienterad. Som resultatsammanfattningen i föregående avsnitt (5.5) visar, domineras dock både Lantz förstaöversättning och Holmqvists nyöversättning av källspråksorienterade strategier, dvs. Överföring, Direkt översättning, Specificering och Officiell ekvivalent, när det gäller hantering av samtliga kategorier av egennamn. Dessutom uppvisar båda översättningarna liknande mönster vad gäller frekvens av de källspråksorienterade översättningsstrategierna (se Tabell 6 och 7), men Holmqvists fyra mest frekvent använda strategier är de fyra källspråksorienterade strategierna medan Lantz fjärde mest använda strategi är målspråksorienterad.

Lantz har använt källspråksorienterade strategier 187 gånger (93,5 % av det totala antalet) och målspråksorienterade strategier 6 gånger (6,5 % av det totala antalet). Holmqvist har använt källspråksorienterade strategier 195 gånger (97,5 % av det totala antalet) och målspråksorienterade strategier 5 gånger (2,5 % av det totala antalet). Alltså använder Holmqvist källspråksorienterade strategier oftare generellt i sin nyöversättning. Detta kan antyda att den

initiala normen som har styrt Holmqvists översättning är mer källspråksorienterad än den initiala normen som har styrt Lantz förstaöversättning. Samtidigt kan de marginella skillnaderna som finns mellan hanteringen av egennamn i förstaöversättningen och nyöversättningen antyda att normerna som styr översättning av egennamn mellan danska och svenska inte har genomgått några markanta förändringar under tiden som gått mellan produktionen av förstaöversättningen och nyöversättningen.

Mot bakgrund av Tourys syn på källspråksorientering och målspråksorientering som två extrema punkter på en skala kan man säga att både förstaöversättningen och nyöversättningen är tydligt starkt källspråksorienterade vad gäller hantering av egennamn, men att nyöversättningen visar en aningen starkare källspråksorientering. Figur 2 nedan illustrerar hur detta kan representeras på denna skala:

FIGUR 2. Positionering av förstaöversättningen respektive nyöversättningen på skalan mellan källspråksorientering och målspråksorientering.

Denna positionering av förstaöversättningen och nyöversättningen diskuteras i nästkommande avsnitt (6.2) i relation till hypotesen om nyöversättningar.

6.2. Hypotesen om nyöversättningar

- Kan hypotesen om nyöversättningar bekräftas gällande översättningar mellan två språk och kulturer som är så närliggande som svenska och danska?

Studien har prövat hypotesen om nyöversättningar. Denna hypotes rör frågan om huruvida förstaöversättningar generellt är mer målspråksorienterade än nyöversättningar, som istället tenderar att vara mer källspråksorienterade (se avsnitt 3.3). I föregående avsnitt förklarar jag att det finns visst belägg för att påstå att Holmqvists nyöversättning är aningen mer källspråksorienterad än Lantz förstaöversättning, och detta antyder även att det är möjligt att verifiera hypotesen i viss utsträckning. Dock visar resultatet inte några framträdande skillnader mellan

förstaöversättningens och nyöversättningens hantering av egennamn, och av detta skäl drar jag mig för att vare sig verifiera eller falsifiera hypotesen i fråga.

Undersökningen har visat att översättningsnormerna som styr förstaöversättningen och nyöversättningen av Ditlevsens roman *Gift* inte skiljer sig påtagligt från varandra, trots att det finns en marginell skillnad. Det är möjligt att likheten mellan översättningarna beror på närheten mellan språken och kulturen, och att nyöversättningen därför inte uppvisar samma särdrag som hypotesen förutsätter. Detta knyter an till Bensimons teori om att förstaöversättningar har en kulturellt integrerande funktion som nyöversättningen inte behöver ta hänsyn till (se avsnitt 3.3). Då dansk och svensk kultur är så pass lika lär introduktionen av den danska kulturen i *Gift* inte ha varit särskilt problematisk, och därför är det möjligt att både förstaöversättningen och nyöversättningen har kunnat ha ett liknande förhållningssätt till käll- och målspråkskulturen under översättningsprocessen.

Det är även möjligt att likheten mellan översättningarna beror på att översättningsprocessen av detta verk eventuellt inte är representativ för hantering av egennamn i översättningar mellan danska och svenska, då *Gift* är ett självbiografiskt verk där alla egennamn refererar till verkliga personer, platser, institutioner och konstnärliga verk. Anknytningen till verkligheten, och dessutom till en modern verklighet, innebär rimligen att översättarna har starkare incitament att likna originalet i största möjliga utsträckning.

Trots att jag i denna studie varken har kunnat verifiera eller falsifiera hypotesen om nyöversättningar vill jag framhäva att denna studie bör betraktas som en pilotstudie för vidare studier om nyöversättning mellan närliggande språk. Jag vill dessutom lyfta fram det faktum att resultatet visar intressanta tendenser (se kapitel 5) och att det därför finns skäl till att utföra vidare forskning om ämnet. Förslag på detta ges i det avslutande kapitlet nedan (7).

7. Avslutning

Denna studie har utförts i syfte att pröva hypotesen om nyöversättningar på ett material som har översatts mellan lingvistiskt och kulturellt närliggande språk genom att undersöka likheter och skillnader i fråga om översättarnas hantering av kulturspecifika element i förstaöversättningen och nyöversättningen av Ditlevsens roman *Gift*. Jag har undersökt hanteringen av egennamn för att kunna identifiera vilka översättningsnormer som har format respektive översättning. Egennamnen har undersökts med hjälp av en analysmodell baserad på Pedersens modell (2007) som består av sju översättningsstrategier. Analysen visar att båda översättarna är starkt källspråksorienterade vad gäller hantering av alla kategorier av egennamn, men att Lantz uppvisar en aningen starkare tendens att använda målspråksorienterade strategier. Detta innebär att det finns belägg för att bekräfta hypotesen om nyöversättningar i viss utsträckning, men eftersom skillnaderna mellan översättningarna är så pass marginella drar jag mig för att vare sig verifiera eller falsifiera hypotesen. Däremot kan man mot bakgrund av diskussionen dra slutsatsen att det finns skäl till att forska vidare om hur nyöversättningar fungerar mellan närliggande språk.

Det skulle vara intressant att undersöka andra aspekter i materialet i relation till hypotesen om nyöversättningar, exempelvis översättarnas förhållning till stilmarkörer. Under analysen av materialet har det visat sig båda översättarna använder markerad text (kursiveringar och citattecken) på olika sätt (se exempel 4, 14, 20 och 21 i kapitel 5). I detta avseende tycks Lantz ligga närmare källtexten än Holmqvist, och detta går emot Gambiers idé om att förstaöversättningar slätar ut stilmarkörer medan nyöversättningar behåller dem (se avsnitt 3.3). Detta skulle kunna undersökas i relation till författar- och översättarstil, som till exempel har undersökts av Malmkær (2004), Bosseaux (2006), Munday (2008) och Saldanha (2011). Det skulle även vara intressant att pröva hypotesen om nyöversättningar på material som inte är baserat på verklighet i samma utsträckning som Ditlevsens roman. Vid sökningar på nyöversatt material mellan danska och svenska hittar jag bara nyöversättningar av H.C. Andersens sagor, men för syftet skulle det även fungera att undersöka nyöversatta verk mellan norska och svenska, exempelvis Tarjei Vesaas *Fåglarna* som gavs ut i förstaöversättning av Bertil Bodén 1957 och i nyöversättning av Staffan Söderblom 2019. Denna studie har visat på vikten av att fortsätta att studera nyöversättningar mellan närliggande språk för att få en fördjupad förståelse för hur normer som styr översättningar mellan närliggande språk förändras och omförhandlas.

Referenslista

Primärkällor:

Ditlevsen, Tove. 1971. *Gift: erindringer*. 5. uppl. Köpenhamn: Gyldendal

Ditlevsen, Tove. 1973. *Gift: hågkomster*. 2. uppl. Stockholm: Rabén & Sjögren

Ditlevsen, Tove. 2019. *Gift*. Stockholm: Natur & Kultur

Tryckta källor:

Andersson, Thorsten. 2013. Personnamns olika funktioner. I: Nyström, Staffan (red.), *Namn och Namnforskning: Ett levande läromedel om ortnamn, personnamn och andra namn*. Uppsala. S.102–105.

Axelsson, Marcus. 2016. “Kalla mig inte mamsell!”: *En jämförelse av tre skandinaviska översättares behandling av kulturspecifika element i fransk- och engelskspråkig skönlitteratur*. Diss., Uppsala universitet.

Chesterman, Andrew. 1997. *Memes of translation: the spread of ideas in translation theory*. Amsterdam: Benjamins.

Lindqvist, Yvonne. 2004. *Analysmodell för översatta texter för examensarbetet på översättarutbildningen*. Tolk- och översättarinstitutet (TÖI)-
https://www.tolk.su.se/polopoly_fs/1.58301.1321532049!/metodkompendium.pdf
[Åtkomstdatum: 24 maj 2020]

Koskinen, Kaisa & Paloposki, Outi. 2004. “A thousand and one translations: Revisiting re-translation.” I G. Hansen, K. Malmkjær & D. Gile (red.), *Claims, changes and challenges in translation studies: selected contributions from the EST congress, Copenhagen 2001* (s. 27-38). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company

Koskinen, Kaisa & Paloposki, Outi. 2010. “Retranslation.” i *Handbook of Translation Studies* volume 1 (2010), S. 294–298

Löfdahl, Maria. 2013. Anläggningsnamn (Artefaktnamn). I: Nyström, Staffan (red.), *Namn och Namnforskning: Ett levande läromedel om ortnamn, personnamn och andra namn*. Uppsala. S.72–74

- Munday, Jeremy. 2016. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. 5. uppl. New York: Routledge.
- Newmark, Peter 1981. *Approaches to translation*. Oxford: Pergamon
- Newmark, Peter. 1988. *A textbook of translation*. Hemel Hempstead: Prentice-Hall International.
- Nord, Christiane. 2003. "Proper Names in Translations for Children: Alice in Wonderland as a Case in Point". *META* 48 (1–2): 182–196.
- Nyström, Staffan. 2013. I: Nyström, Staffan (red.), *Namn och Namnforskning: Ett levande läromedel om ortnamn, personnamn och andra namn*. Uppsala. S.11–12.
- Pedersen, Jan. 2007. *Scandinavian Subtitles. A comparative Study of Subtitling Norms in Sweden and Denmark with Focus on Extralinguistic Cultural References*. Diss., Stockholms universitet.
- Pedersen, Jan. 2005. How is Culture Rendered in Subtitles? I Gerzymisch- Arbogast, Heidrun & Nauert, Sandra (red.), *MuTra 2005 – Challenges of Multidimensional Translation: Conference Proceedings*. Saarbrücken. S. 113–130.
- Tegelberg, Elisabeth. 2011. "Nyöversättning – När, hur och varför?" *Tidskrift för litteraturvetenskap*, nr 3/4 (2001). S. 77–90.
- Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan & Andersson, Erik. 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. 1. uppl. Stockholm: Svenska akad.
- Toury, Gideon. 2012. *Descriptive translation studies and beyond*. Rev. ed. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company
- Venuti, Lawrence. 1995. *The translator's visibility: a history of translation*. London: Routledge

Elektroniska källor

- Grünbaum, Catharina. 2005. Ludvig XIV eller Louis XIV? Dagens Nyheter. 22 januari. <https://www.dn.se/kultur-noje/ludvig-xiv-eller-louis-xiv/?forceScript=1&variantType=large> [hämtad 24 maj 2020]
- Håkansson, Nils & Alsén Eklöf, Eva. [u.å.]. Vanja Lantz, 1911–1992. Svenskt översättarlexikon.

https://litteraturbanken.se/%C3%B6vers%C3%A4ttarlexikon/artiklar/Vanja_Lantz

[hämtad 24 maj 2020]

Lönnlöv, Sebastian. 2019. Danmarks Kerstin Thorvall får nytt liv i Sverige. *Svenska Dagbladet*. 26 juni. <https://www.svd.se/danmarks-kerstin-thorvall-far-nytt-liv-i-sverige> [hämtad 24 maj 2020]

Frederik Schyberg [U.å.]. Nationalencyklopedin.

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/frederik-schyberg> [hämtad 24 maj 2020]

Viggo Møller [U.å.]. Nationalencyklopedin

<https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/viggo-moller>

[hämtad 24 maj 2020]

Colombina [U.å.]. Nationalencyklopedin.

<https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/colombina> [hämtad 24 maj 2020]

Rapunzel [U.å.] Nationalencyklopedin.

<https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/rapunzel> [hämtad 24 maj 2020]

Ekstra Bladet [U.å.]. Nationalencyklopedin.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/ekstra-bladet> [hämtad 24 maj 2020]

Natur & Kultur. 2019. *Sommar 2019*.

<https://www.nok.se/globalassets/al/kataloger/sommarkatalog2019.pdf> [hämtad 24 maj 2020]

Norstedts. [U.å.]. *Ninni Holmqvist*. <http://www.norstedts.se/forfattare/116582-ninni-holmqvist> [hämtad 24 maj 2020]

Sveriges Radio. 2020. *Gift, en roman i 15 delar av Tove Ditlevsen i uppläsning av Kristina Törnqvist*. 3 mars.

<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1111&artikel=7365441> [hämtad 24 maj 2020]

Sveriges Radio 2020B. *Tove Ditlevsen: "Vad är det med privatlivet som är så hemskt att det inte får komma ut?"*. 25 mars 2020.

<https://sverigesradio.se/sida/avsnitt/1467507?programid=5053> [hämtad 24 maj 2020]

Ågren, Britt. 1998. Mellan helvete och lyckorus. Första biografien över den danska författarinnan Tove Ditlevsen. *Dagens Nyheter*. 1 mars 1998.

<https://www.dn.se/arkiv/sondag/mellan-helvete-och-lyckorus-forsta-biografien-over-den-danska-forfattarinnan-tove-ditlevsen/?forceScript=1&variantType=large> [hämtad 24 maj 2020]

Ölmedal, Ida. 2015. Folklig som smørrebrød. *Fokus*. 15 maj.

<https://www.fokus.se/2015/05/folklig-som-smorrebrod/> [hämtad 24 maj 2020]